

Dünya'da ve Türkiye'de Sağlık Hizmetleri Akreditasyonu

İbrahim H. Kayral

İletişim / Correspondence:

Araştırmacı / PhD
Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve
Akreditasyon Enstitüsü,
İbrahim.kayral@tuseb.gov.tr

Geliş Tarihi: 15.04.2018

Kabul Tarihi: 09.05.2018

Received Date: 15.04.2018

Accepted Date: 09.05.2018

Anahtar Kelimeler: TÜSKA,
Akreditasyon, ISQua

Keywords: TÜSKA, Accreditation,
ISQua

Özet

Öncelikle tıp eğitimi, sonrasında ise sağlık bakım hizmetleri başta olmak üzere sağlık alanında standartlaşmanın başlaması Dünya'da 1900'lerin başlarına kadar gitmektedir. Amerika başta olmak üzere Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde kurulmaya başlanan yapılar, sağlık hizmetlerinde kalitenin öncelikle minimum düzeyde güvence altına alınması, sonrasında ise ulaşılabilir standartların tanımlanması şeklinde başlamıştır. Bağımsız dış denetim kuruluşları tarafından yapılan denetimler sonucunda bu hizmetleri sunan sağlık kurumlarının akredite edilmesi bugün dünyada kabul gören bir sistemdir. Bu sistemlerin koordinasyonunda ve gelişiminde uluslararası çatı kuruluş olan ISQua, 1900'lerde başlayan uygulamaların bir uzantısı ve sonucu olarak 1985 yılında çalışmalarına başlamıştır. 2014 yılında çalışmalarına başlayan TÜSEB bünyesinde kurulan Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü, çalışmalarını uluslararası norm ve kurallara uygun olarak yürütmeyi ilke edinmiş, bu kapsamda ISQua üyeliğini gerçekleştirmiş ve Dünya'da sağlık hizmet kalitesi ve akreditasyonu alanlarında yürütülecek çalışmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Health Services Accreditation in The World and Turkey

İbrahim H. Kayral

Abstract

The beginning of standardization in the field of health, especially medical education, followed by health care services, goes to the beginning of the 1900s in the world. Established in countries such as Canada and Australia, after in USA, the structures have started to work in the quality and safety of health care services at the minimum level and then defining the achievable standards. As a result of surveys carried out by independent external surveyors, the accreditation systems of the health institutions are now a recognized systems in the world. ISQua, the international framework for the coordination and development of these systems, has begun to work in 1985 as an extension of the work that began in the 1900s and as a result. Turkish Health Care Quality and Accreditation Institute, founded under TÜSEB in 2014, studies with the principle of international norms and rules, carried out the ISQua membership in this context and aims to contribute to the work to be carried out in the world of health service quality and accreditation field.

Giriş

Sağlık hizmet sunumunun birçok teknik, idari, klinik süreçler ile uzmanlık alanlarını birarada barındırması bu hizmetlerin karmaşık bir yapı içerisinde sunulması ile sonuçlanmaktadır. Sağlık hizmetlerinin karmaşıklığı, bu hizmetlerin yönetimini ve elde edilen çıktılarını değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır (Kayral, 2014). Özellikle rekabetin ve tüketici bilincinin diğer tüm sektörlerde olduğu kadar sağlık alanında da artması, hizmet sunumunda kalite beklentisini yükseltmekte, hizmet alanların bu hizmetleri sunan sağlık tesisleri arasında karşılaştırmalar yaparak tercihte bulunması ile sonuçlanmaktadır. Tüm bunların yanında sağlık hizmet sunumunun yapısı gereği barındırdığı hasta güvenliği riskleri ve bu risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan çeşitli hatalar ölümcül sonuçlar doğurabilmektedir.

Sağlık hizmet sunumunda hasta güvenliği riskleri ve hizmet alanların beklentilerinin artması, bu alanda kalitenin belli standartlar ile sağlanmasını her geçen gün artan önemde zorunlu kılmaktadır. Sağlık hizmet sunumunda hataların önlenmesi ya da en aza indirilmesi, hizmet kalitesinin belli bir düzeyde güvence altına alınması ve sürekli iyileştirilmesinde kullanılan en önemli araç ise akreditasyondur.

Sağlık Hizmetlerinde Standartlaşma ve Akreditasyonun Gelişimi

Sağlık hizmet sunumunda standartlaşmanın temelleri 1910 yılında Amerika'da tıp eğitimini sorgulamaya yönelik yapılan bir araştırma sonucunda yayınlanan Flexner Raporu ile atılmıştır. Bu rapor ile ilk kez tıp eğitimi sorgulanarak, sağlık hizmetlerinde standartlaşmanın yolu açılmıştır. Tıp eğitiminde standartlaşma, hastanelerde sunulan hizmetlerin kalitesini de olumlu yönde etkilemiştir (Myers, 2012).

1919 Yılına gelindiğinde Amerikan Cerrahlar Koleji (American College of Surgeons) tarafından hastaneler için yayınlanan minimum standartlar sağlık hizmet sunumunda hastaneler için temel standartları oluşturmaktadır. Sadece 5 standarttan oluşan "minimum standartlar" dokümanı daha sonra gelişerek 1953 yılında JCAH (Joint Commission Accreditation of Hospitals) tarafından yayınlanacak 11 sayfalık standart seti haline gelmiştir. Başlangıçta kurumda hizmet sunan sağlık personellerine yönelik çeşitli idari beklentileri içeren bu standartlar daha sonra yapı, süreç, çıktı şeklinde hizmetlere yönelik olarak gelişmiştir.

1970 yılına gelindiğinde "minimum gerekli standartların" birçok hastane tarafından karşılanıyor olması so-

nucunda bu standartlar revize edilerek "optimal ve erişilebilir kalite düzeyinde" standartlar yayınlanmıştır (Myers, 2012, JCI,2017).

Deming, Juran gibi kalite gurularının yaklaşımları ile hız kazanan kalite çalışmaları, hasta güvenliği çabaları ile de birleşerek sağlık hizmetleri alanında da gelişmiştir.

Sağlık kuruluşunun, önceden tanımlanan standartlara uygunluğunun, herkesçe kabul gören bir kurum tarafından bağımsız bir dış değerlendirme süreci ile değerlendirilip onaylanması olarak tanımlanan akreditasyon, kamu ya da özel kurumlar için yaygın olarak kullanılan bir araç olmuştur. (Rooney - Vanostenberg 1999). Böylelikle akredite olan sağlık kuruluşlarının, ilgili standartlara uygun olarak hizmet sunduğu herkes tarafından kabul görmekte, hizmet kalitesi güvence altına alınmaktadır.

Dünya'da akreditasyon programları ile sağlık kurumlarının akredite edilmesine yönelik olarak diğer ülkeler de ABD'yi takip ederek programlar yayınlamıştır. 1951 Yılında ilk akreditasyon programının ABD'de yayınlanmasının ardından Kanada 1958 yılında, Avustralya 1974 yılında, Tayvan 1986 yılında sağlık kurumlarına yönelik akreditasyon faaliyetlerine başlamıştır. 1990'lara gelindiğinde ise bu alanda yürütülen akreditasyon faaliyetleri birçok ülkede kabul görerek belli bir ivme kazanmış ve yaygınlaşmıştır (Shaw, 2004).

ISQua

Sağlık hizmetleri standartlarında ve akreditasyon alanında gerçekleştirilen çalışmalar ve yaşanan gelişmeler sonucunda bu alanda uluslararası bir çatı topluluk kurulması fikri ortaya çıkmıştır. Uluslararası bir çatı kuruluş oluşturulması fikri ilk kez "Dünya Sağlık Örgütü, Kalite Güvencesinde Eğitim Çalışma Grubu" tarafından, 29 Haziran 1985 tarihinde, İtalya'da resmiyete dönüşmüştür.

Kuruluşunda ISQA (The International Society for Quality Assurance in Health Care) olarak kısaltılan topluluk 1993 yılında ISQua (The International Society for Quality in Health Care) adını almıştır.

ISQua, her yıl dünyanın farklı ülkelerinde düzenli olarak gerçekleştirdiği uluslararası konferanslar aracılığı ile sağlıkta kalite ve hasta güvenliği alanında faaliyet gösteren birçok kurum ve kişiye ev sahipliği yaparak dünyada ortak kalite kültürünün oluşturulmasına öncülük etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü ile resmi işbirliği içerisinde hareket eden topluluk, üye ülkelerin kuruluşları ile gerçekleştirdiği genel kurullarda sağlık hizmetinde kalite çalışmalarına yönelik öncelikleri belirlemektedir (ISQua, 2017).

İlk kez 1999 yılında başlattığı ALPHA programı ile ISQua, Uluslararası Akreditasyon Programlarını uygulamaya geçirmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün desteklediği bu program ile ISQua, sağlık hizmetlerinde akreditasyon programı yürüten kuruluşlara liderlik etmeyi hedeflemektedir. Uluslararası akreditasyon programları kapsamında ise kurumların akreditasyon faaliyetlerinde kullandıkları i) standart setleri, ii) denetçi eğitim programları ve iii) dış değerlendirme kuruluşları uluslararası ortak standartlar kapsamında akredite edilmektedir (Shaw, 2004).

Sağlıkta Dönüşüm Programı

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve küreselleşmenin artmasıyla her geçen gün gelişen rekabet ortamı, hizmet sunumunun yanı sıra tüketici beklentilerini de etkilemektedir. Sağlık sektöründe hasta beklentilerinin artması ve diğer yanda sektörde yaşanan rekabet baskısı hem kaliteli hizmet sunumunu, hem de maliyet unsurlarını birarada değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu alanda yapılmasına ihtiyaç duyulan düzenlemelerin hayata geçirilmesi birçok bürokratik düzenlemeyi ve politik kararlılığı gerektirmektedir.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın 6. maddesi "Nitelikli ve Etkili Sağlık Hizmeti için Kalite ve Akreditasyon" olarak tanımlanmaktadır. Program kapsamında sağlıkta kalite ve akreditasyon sisteminin oluşturulması hedeflenmiştir. Bu bileşenin hayata geçirilmesi ve tamamlanması için yapılması gerekenler, uluslararası standartlar ile birlikte değerlendirildiğinde hem teorik ve pratik, hem makro ve mikro düzeylerde önemli çabaları içermektedir (Akdağ, 2008).

Türkiye'de sağlık bakım hizmetleri alanında kalite çalışmaları 2005 yılında 100 kalite standardının oluşturulması ve hayata geçirilmesi ile sistemli hale gelmiştir. Yıllar itibariyle sektördeki ihtiyaçlara göre değişen Sağlıkta Kalite Standartları (SKS), 2011 yılında gerçekleştirilen son revizyonda 621 standart ile yayınlanmıştır. Bakanlıkça hazırlanan bu standartlar yıllar itibariyle hem sayısal, hem de kapsamı itibariyle önemli değişiklikler göstermiştir. Yayınlanan standart setlerinin ortak noktası sağlık kurumlarında kalite kültürünün temel düzeyde oluşturulması ve bunların sistematik hâle getirilmesini sağlamak olmuştur. Bu standartların uygulanması ülkedeki tüm hastaneler için zorunludur.

Sağlık bakım hizmetleri kalitesinde gösterilen bu çabalar sağlık kurumlarında belli düzeyde kalite kültürünün oluşmasını sağlamıştır. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, ülkede kalite çalışmalarının uluslararası geçerliliğe sahip ulusal bir akreditasyon sistemi ile yeniden kurgulanması gerekliliği de ortaya çıkmış ve çalışmalar 2012 yılında başlatılmıştır.

Akreditasyon çalışmalarının uluslararası düzeyde akredite edilmesine yönelik olarak ISQua ile görüşmeler yapılarak 20 Mart 2013 tarihinde süreç başlatılmıştır. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Sağlıkta Akreditasyon Standartlarının (SAS) oluşturulması ve ISQua tarafından akredite edilmesine yönelik bir dizi çalışmayı ortaya koymuştur. SAS Hastane Seti, ISQua tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Ocak 2014 itibariyle akredite edilmiştir. İzleyen süreçte SAS Değerlendirici Eğitim Programı (SAS DEP) oluşturulmuş, Ekim 2014'te ISQua tarafından akredite edilmiştir. Ülkede ulusal akreditasyon yapısının oluşturulmasına yönelik çalışmalar kapsamında diğer SAS setleri (ADSM, Diyaliz ve Laboratuvar) 2014-2016 yılları arasında ISQua akreditasyonuna uygun bulunmuştur (SKADB, 2017).

TÜSKA

Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (TÜSKA), 2015 yılında faaliyetlerine başlayan TÜSEB (Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı) bünyesinde, sağlık hizmetlerinde akreditasyon faaliyetlerini yürütmek amacıyla aynı yıl içerisinde kurulmuştur. Enstitü, görev alanları kapsamında; hem ülkemizde faaliyet sunan sağlık kuruluşlarının kalitesini sürekli iyileştirmeye hem de uluslararası düzeyde sağlık hizmetlerinin kalitesinin geliştirilmesine katkı sağlamaya yönelik kalite ve akreditasyon çalışmaları yürütmektedir (TÜSEB Kuruluş Kanunu, 2014)

Türkiye'de sağlıkta akreditasyon standartlarının hazırlanması, 2012 yılında, Sağlık Bakanlığı ile ISQua arasında kurulan resmi işbirliği süreci ile başlamış, standartlar 2012-2015 yılları arasında Bakanlıkça yürütülen çalışmalar sonucunda hazırlanmıştır. Dünya'da akreditasyon faaliyetlerine ilişkin örnekler incelendiğinde, bu faaliyetleri yürüten kuruluşların özellikle karar mekanizmaları açısından bağımsız yapılar olarak faaliyet gösterdikleri göze çarpmaktadır. Sağlık Bakanlığı çatısı altında başlatılan alt yapı çalışmalarının tamamlanmasının ardından, akreditasyon faaliyetlerinin daha bağımsız bir yapıda uygulanmasını sağlamaya yönelik farklı kurumsal yapılanma alternatifleri tartışılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda, Bakanlık ilgili kuruluşu olarak çalışmalarını yürütecek olan TÜSEB bünyesinde, TÜSKA'nın kuruluş çalışmaları başlatılmıştır. 2015 yılında TÜSKA'nın kurulması ile birlikte akreditasyon faaliyetleri kapsamında her türlü bilgi ve doküman ile yürütülen tüm iş ve işlemler Sağlık Bakanlığı tarafından TÜSKA'ya devredilmiştir.

TÜSKA'nın ana faaliyet konuları; Bakanlık bağlı kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve özel kesim ile

iş birliği içerisinde sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyon kurallarının belirlenmesinde T.C. Sağlık Bakanlığı'na bilimsel katkı sağlamak, ulusal ve uluslararası düzeyde sağlık kuruluşlarını akredite etmek, uluslararası ve bölgesel akreditasyon birlikleri ve örgütleri ile diğer ülkelerin akreditasyon kuruluşlarıyla karşılıklı tanıma anlaşmaları yapmak olarak sıralanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası alanda kabul görececek akreditasyon faaliyetleri yürütme ve sağlıkta kalitenin güvencesi lider bir kuruluş olma vizyonu ile yola çıkan ve ilerleyen TÜSKA, mevcut standartlara ilave olarak sağlık hizmetlerinde kalite standartlarını sürekli yükseltecek akreditasyon programları ve insan merkezli sağlık hizmeti sunumuna değer katan, kalite kültürünün gelişmesine katkı sağlayan, sürekli iyileşmeyi hedefleyen kalite iyileştirme sistemleri geliştirecek ve uygulayacak; bilimsel çalışmalar ile araştırma projelerini hayata geçirecek ve destekleyecektir. TÜSKA, bünyesinde yer alan Bilim Kurulları ile bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olarak yapılandırılmıştır. Bu bilim kurulları; Akreditasyon Yürütme Kurulu, İtiraz ve Şikâyetleri Değerlendirme Kurulu, Ulusal Akreditasyon Bilim Kurulu, Uluslararası Akreditasyon Bilim Kurulu ve Kalite Bilim Kurulu olarak sıralanmaktadır.

Dünya'da kalite ve akreditasyon faaliyetlerinin çatı kuruluşu olan ISQua'ya üye olan TÜSKA, "Sağlığın konu olduğu her yerdeyiz" sloganı ile sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyon alanında Türkiye'nin uluslararası markası olmayı hedeflemektedir (TÜSKA, 2018).

Uluslararası İşbirlikleri

TÜSKA ulusal akreditasyon faaliyetlerini uluslararası alanlara da taşıma hedefine yönelik olarak işbirlikleri ve ikili görüşmelerini planlamaktadır. Bu kapsamda TÜSKA, Türkiye'yi temsilen ISQua'nın 33.sünü Tokyo'da ve 34.sünü Londra'da gerçekleştirdiği konferans ve genel kurula katılarak ülkede gerçekleştirilen faaliyetlerin uluslararası arenada da tanınması ve farklı ülkeler ile işbirliklerinin geliştirilmesine yönelik bağlantıların oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Türkiye'nin, hem Türkçe konuşulan ülkeler, hem de Müslüman ülkeler ile kültürel bağları ve yakınlığı bulunmaktadır. Örneğin Türkçe konuşulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Romanya ve Azerbaycan gibi ülkelerin yanı sıra yerel düzeyde Türkçe konuşulan Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Polonya, Çin, Rusya, Ukrayna ve Moldova gibi ülkeler ile de ortak çalışmalar yapılabilecektir. Cezayir, Endonezya, Fas, Gambiya, Kamerun, Kuveyt, Nijerya, Suudi Arabistan, Umman, Yemen gibi birçok

farklı İslam ülkesi de aynı şekilde farklı ortak çalışmaların kültürel işbirlikleri ile gerçekleştirilebileceği ülkeler arasında yer alabilecektir (Braithwaite, 2017)

T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından Sudan, Somali, Afganistan, Lübnan gibi farklı ülkeler ile yapılan protokoller ve buralarda gerçekleştirilen yatırımlara paralel olarak Türkiye akreditasyon modelinin farklı çalışmalar ve örnekleri ile transferi gerçekleştirilebilecektir.

Uluslararası alanda yürütülecek bu çalışmalar, kalite ve akreditasyon uygulamalarının diğer ülkelerde tanıtımına katkı sağlamasının yanı sıra, sağlık turizmi potansiyeli bulunan Türkiye'nin tanıtımına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yine bu ülkelerde faaliyet gösterilmesi, farklı ülke örneklerinin değerlendirilmesi, buradaki iyi uygulamaların da Türkiye'deki sağlık kurumlarına kazandırılması, mikro düzeyde farklı sağlık kurumlarının tematik alanlarda işbirlikleri ve kıyaslama yapabilecek ağlar oluşturulması gibi birçok faydayı da sağlayacağı öngörülebilecektir (Kayral ve Berktaş, 2017).

Sonuç

1910 yılında Amerika'da yayınlanan Flexner Raporu ile Tıp Eğitiminde standartlaşmanın gündeme gelmesi sonucunda bu alanda başlatılan çalışmalar, bugün birçok ülkenin sağlık kurumlarına yönelik yayımladıkları standartların bağımsız dış değerlendirme kuruluşları tarafından denetlenmesi ile kurulan akreditasyon sistemlerine gelişerek dönüşmüştür. Amerika, Kanada, Avustralya, Tayvan'ın öncülük ettikleri bu modeller 1990'lı yıllarda ivme kazanarak birçok ülke tarafından uygulanmaya başlanmıştır.

Bu kültürün bir sonucu olarak, Dünya Sağlık Örgütü çatısı altında yürütülen çalışmaların bir çıktısı olarak 1985 yılında ISQua kurulmuş ve sağlık hizmetlerinde akreditasyon kültürünün çatı topluluğu olarak göreve başlamıştır. 1990'larda Dünya'da hızla gelişme gösteren kalite, standartlaşma ve denetim faaliyetlerinin ortak bir uluslararası kültür ile yürütülmesi ve bu çalışmalara öncülük edilmesine yönelik olarak ISQua 1999 yılında Uluslararası Akreditasyon Programlarını ilan etmiştir.

Sağlık kurumlarında, ilaç hataları, cerrahi hatalar gibi tıbbi hatalardan, tesis kaynaklı kazalar, hastane enfeksiyonları, hasta transferleri esnasında karşılaşılan düşme vakaları vb. birçok farklı riskin en aza indirilmesi ve ortadan kaldırılması hem dünyada hem de ülkemizde üzerinde durulan başlıca konular arasındadır. Ancak sağlık hizmet kalitesinin sağlanmasında hasta güvenliği ve riskler tek başlık değildir. Dünyada bu alanda ortaya konulan standartlar hasta güvenliğinin yanı sıra, memnuniyet, kurumsal yönetim, sürekli kalite iyileştirme

gibi temel başlıkları ele almakta ve sistematik bir şekilde değerlendirmektedir. Tüm bu yapı farklı ülke örneklerinde kamu ya da özel ancak alanında otorite kuruluşlar tarafından belli politikaların ortaya konulması sayesinde yürütülmektedir.

Sağlık hizmetleri kalitesinin sağlanması makro düzeyde kararlı bir iradeyi gerektirmektedir. Bu iradenin ortaya konulmasında T.C. Sağlık Bakanlığı geliştirdiği politikalar ve hayata geçirdiği uygulamalar ile önemli bir etki yaratmaktadır. Bu iradenin uygulanmasına yönelik çeşitli mevzuat düzenlemeleri yapılarak hasta güvenliğinin ve hasta memnuniyetinin sağlanması için önemli adımlar Sağlıkta Dönüşüm Programı kapsamında atılmıştır.

Bu çalışmalar nihayetinde hem ulusal düzeyde sağlıkta kalite ve hasta güvenliği kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi hem de sağlık kurumlarında kalite alanında çalışan profesyonel insan kaynaklarının yetişmesine hizmet etmiştir.

Türkiye’de ulusal akreditasyon sisteminin oluşturulmasına yönelik 2012 yılında başlatılan alt yapı çalışmaları sonucunda 2015 yılında TÜSKA kurulmuş ve ulusal ve uluslararası alanda faaliyet göstermek üzere çalışmalarına başlamıştır. Kuruluşunu tamamlamasının ardından ISQua üyeliğini gerçekleştiren Enstitü, hem ulusal hem de uluslararası alanda yürütülecek çalışmalarda uluslararası norm ve ilkelerde hareket etmektedir.

TÜSKA, hem Türkçe konuşulan ülkeler, hem de Müslüman ülkeler ile kültürel bağları ve yakınlığı dolayısıyla işbirliğine yönelik planlamalarını yapmakta, burada ortaya konulacak çalışmalar ile bölgede merkez lider ülke olmayı hedeflemektedir.

Kaynakça

Akdağ, Recep, 2008, "HTP Progress Report", MoH of Turkey

Braithwaite, J. Mannion, R. Matsuyama, Y. Shekelle, P. Whittaker, S., Al-Adaw, S., 2017, Health System Improvement Across the Globe Success Stories from 60 Countries, CRC Press, Taylor & Francis Group

Kayral, İ., 2014, Sağlık Hizmetlerinde Kalite Karmaşası: "Sağlık Hizmetleri Çok Boyutlu Kalite Modeli", Verimlilik Dergisi, s. 65-81

Kayral, İ, Berktaş, M, 2017, National Accreditation System in Turkey: Standards and External Evaluation, ISQua, Londra , <http://epostersonline.com/isqua2017/node/163>

Rooney A, van Ostenberg, 1999, P. Licensure, Accreditation and Certification: Approaches to Health Services Quality. April, 1999

Sharon Ann Myers, 2012 Patient Safety and hospital accreditation: Overview of Hospital Accreditation and Patient Safety, , Springer Publishing Company

Shaw, C., 2004, Toolkit for Accreditation Programs, ISQua, 2004, Australia

TÜSEB Kuruluş Kanunu, 2014, 6569 Sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Tarih: 26/11/2014

İnternet Kaynakları

The International Society for Quality in Health Care Company Limited by Gaurantee trading as The International Society for Quality in Health Care (ISQua), www.isqua.org (Erişim: 05.09.2017)

Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Daire Başkanlığı (SKADB), kalite.saglik.gov.tr (Erişim: 10.03.2017)

Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (TÜSKA), <http://tuseb.gov.tr/tuska> (Erişim: 26.02.2018)

Joint Commission International (JCI), www.jointcommissioninternational.org (Erişim: 02.09.2017).